

Den finske hyrdehunds (avls)historie

Af Ilari Karlsson oversat af Katja Jerichau

Urhund – Rensdyrhyrder – finsk hyrdehund

Urhunden

Samerne er Nordens ældste folk og også det nordiske folk, som levede længst i og af naturen. Den første kontakt mellem hund og menneske finder man i den samiske mytologi. Det begyndte i den periode, hvor alle dyr, træer, sten og alt på jorden kunne tale med hinanden. Det fortæltes at hunden selv engang i tiden søgte tjeneste hos Samen som hyrdehund. Mand og hund indså fordelene ved at arbejde og leve sammen. De urgamle løfter, de gav hinanden, var som følgende:

"... Hunden lovede at være Samens tjener, hvis han blev fodret, fik god pleje og han ikke blev slået, hvis han ikke orkede at arbejde. Dette lovede samer. Én ting til ville hunden have, at når han blev gammel, ville han have en hurtig død. – Den, som hænger hunden anstændigt og har vist forståelse, når hunden er blevet træt efter hårdt arbejde, han får god hundelykke. Og han, som ikke gør som aftalt, får dårlig hundelykke." (Johan Turi 1854-1936)

Renjagt (Olaus Magnus: Carta Marina 1539)

Samernes forfædre domesticerede altså ikke ulven, men lavede en pagt med den nordiske urhund! Og nu, hvor det gælder en så oprindelig hund som den finske hyrdehund kan vi vel sige, at det er her dens avlshistorie begynder...

På trods af myten ovenfor viser kynologiske forskning, at der findes andre muligheder til, at vi har hunde i dag. Enten er hunden opstået fra domesticerede ulve, domesticerede vildhundepopulationer, eller fra en blanding af disse.

Urhundens oprindelse kan i den forbindelse specificeres til istidens hundepopulation. Urhunden blev holdt af de nomadiske finsk-ugriske rensdyr- og mammut jægere, der fulgte efter den afvigende indlandsis nordpå. Disse jægerstammer var også at finde i Danmark og Tyskland, hvor man fandt mange befund fra istidens rensdyr jagt. Alle nuværende nordlige spidshunderacer og gårdhundepopulationer (skandinaviske og russiske) nedstammer fra disse urhunde.

Under alle omstændigheder så har den nordiske urhunds / renhunds udbredelse over tusinder af år været en forholdsvis lukket population. Dette har bidraget stærkt til, at den finske hyrdehund ligesom andre polar racer har bevaret deres oprindelig (vilde) eksteriør. Dette ses især på den rektangulære

type, der giver et udholdende trav. Vilde rovdyr skal kunne bevæge sig over lange afstande med et minimalt energiforbrug. De finske hyrdehunde har også andre urhundslignende træk; naturlig effektiv pels (tyk, og godt med underuld)-farvetype (specielt vildt og sort-farvet) og ulveaftegning såkaldte tan-aftegninger, brede og kraftige poter og lige hale.

Renhunden

Først brugte samerne hundene som hjælpere ved jagt på ren, og på et senere tidspunkt (1400-1500 tallet) har de været med til at udvikle renhyrdrning. Det **er** bemærkelsesværdigt, at en af samer kulturens urgamle næringsformer, rensdyrhyrdrning, med største sandsynlighed aldrig var opstået uden hundens deltagelse!

Bjørneskindshandel, 1903

Da rensdyrhold var almindeligt, blev det normalt at hver familie holdt flere hunde. Jagten var nu blevet en bibeskæftigelse. Livet var stadig hårdt og tabet af en eller flere aktive hyrdehunde indebærer med største sandsynlighed et væsentlig hårdere arbejde og tab af rensdyr. Mistede man sine rensdyr måtte man forudse fattigdom og sult. Derfor sikrede man familiens hundebestand, da man havde flere hunde, hvoraf nogle var unghunde og under oplæring. Nogle hunde blev også brugt som sporhunde i jagt på vilde rensdyr, bjørne og ulve. En god hyrdehund var guld værd:

"Hunden er lappernes vigtigste ejendom; en lapp, som har dårlige hunde, bliver fattig. En fortræffelig hyrdehund sælges ikke, selv ikke om en okse bydes; en hund er bedre en en karl, den ved allerbedst, hvordan renerne drives. En hyrdehund koster nu [1833] 3 silverdaler; gamle hunde sælges til svenskerne" (Sigrid Drake: Västerbottens-lapparna, 1918).

En god renhund måtte arbejde hårdt uanset vejr eller årstid. De arbejdede mest i høst- og vintersæsonen og mindst i kælvningstid. Det anslås, at de da løb mindst 100 km om dagen selv i svære sneforhold. Basisføden bestod af fed rensdyrblodsvælling. Typisk holdt hundene til det hårde arbejde til de var 6 – 7 år, hvorefter blev de oftest aflivet.

Renhunden var et nytte dyr. Man beholdt de dyr, som man behøvede og skilte sig af med dem, som man ikke havde nogen nytte af. På denne måde fik man konsolideret renhundstammens hyrdeegenskaber. Avlsudvælgelsen blev fastsat af hundenes funktion og **IKKE** eksteriør. Eksteriøret var jo som det altid havde været og KUN de mest udholdende og bedst tilpassede fik lov til at leve videre i et af verdens hårdeste hunde erhverv, nemlig rensdyrhyrning!

Den finske hyrdehund

Den finske hyrdehund er direkte efterkommere fra samernes "landracebestand" (*Landracebestand* = er en racebestand, som har været påvirket af og skabt til forholdene indenfor et mindre område her Lapland) af renhunde. Denne type af hund har altid været i Nordens og på Kola-halvøen rensdyrområder. Den var almindeligt fremherskende der indtil midten af 1900-tallet. Altså kan man i princippet se den finske hyrdehund som en nordisk race. Men racens officielle hjemland er Finland, da det var her den finske Kennel Klub (FKK), anerkendte den korthårede renhund og førte til en udbredt anerkendelse som en race.

Anta Pirak med renhund, sidst i 1800-tallet

Allerede i 1890'erne var de "Lapplandske hyrdehunde" nævnt i den finske hundelitteratur. En mere håndgribelig interesse for denne oprindelige rensdyrhyrdehund blev først skabt i 1930'erne. Desværre satte 2.verdenskrig en stopper for udvikling. Efter krigen var den gamle rensdyrhyrdehund truet af indblanding med andre hunderacer, hvilket også truede dens unikke hyrdeegenskaber i at gå tabt.

I løbet af 1950'erne nedsatte en af landets to hunde klubber Suomen Kennel-liitto en renhundskomite. Renhundskomiteen skulle gennemgå finske Laplands renhunde, definere den oprindelige "*landrace*" og derefter udforme en racestandard. I løbet af 50 - og 60'erne afholdt renhundskomiteen sammen med Paliskuntain Yhdistys (Rensdyr hyrde forening) og de rensdyrholdene Samerne møder, udstillinger og informationstræf for at standardisere den urgamle renhyrdehund. Dette for at få den kynologisk bevaret og også have en fremtidig hunderace, hvorfra man kunne forvente sig gode rensdyr hyrdehunde.

Efter 15 års arbejde havde de endelig været igennem næsten 80 % af de finske Laplands renhunde. De var endda også i Sverige og Norge for at få et klarere billede af rensdyrhyrdehunden. Interessen blev straks rettet mod den type af hunde, der var mest almindeligt/oprindeligt forekommende og blev brugt af rensdyrholderne. Det var den mørke, rektangulær bygget spidshunde med mellemlang pels og lige hale. Samerne udvalgte de bedste hyrdehunde af den gamle type til den race, som de i fremtiden ville have som "egen" rensdyr hyrdehund. De allerførste opdrættere af registrerede hunde var rensdyrholderne, og selv Paliskuntain Yhdistys (rensdyr hyrder forening) havde sin egen "renhundstation", hvor de havde avl af finske hyrdehunde.

Renhundskomiteen fremlagde et forslag til en racestandard i 1964 og da fik rensdyrholderne Samere endelig for første gang fastlagt sin opfattelse om den bedste rensdyrhyrdehundetype. Racestandarden blev siden godkendt 10. december 1966 af den finske Kennel Klub (FKK), hvorefter FCI godkendte race i 1967. Racen blev reddet for eftertiden under navnet Lapinporokoira - Lapsk vallhund – finsk hyrdehund.

Juoksa Besti. Urhund – Renhund – Lapsk vallhund

Brugshunden

Allerede i begyndelsen af renhundens registreringerne anså den finske Kennel Klub, at de finske hyrdehunde var en oprindelig brugshunderace. Ud over eksteriørmæssige kriterier havde man også kriterier for herkomst og brugsegenskaber:

"Til finsk hyrdehund godkendes kun de hunde, som ifølge deres afstamning kan henføres til renhyrdningsområdets kendte brugshunde eller hvis hunden har fået et certifikat for beskæftigelse som rensdyrhyrdehund og nedstammer fra nævnte brugshundestamme"

Da hundene begyndte at sprede sig til det sydlige Finland blev man bekymret over, hvordan det skulle få indvirkning på stammens brugsegenskaber. Det var også grunden til, at FKK stillede følgende krav for at bevare / fremme brugsegenskaberne i racen:

"Desuden besluttede FKK, at en finsk hyrdehund efter 1972/01/01 KUN kan konkurrere i sejre klasse [udstillinger], hvis den har certifikat for beskæftigelse som rensdyrhyrdehund eller vundet priser på lydighedsprøver'.

Disse krav viste sig senere umuligt at gennemføre, fordi racen antalsmæssigt var alt for lille. Det fandtes heller ikke nogen struktur omkring, hvordan hyrdecertifikatet blev opnået. Rensdyrholderne betragtede hvalpe-registrering som en unødvendig omkostning. Hundeejere i den centrale og sydlige Finland var meget få og havde hundene mest som gård- og familiehunde. Ovenstående viser i alle tilfælde, hvad man syntes om racen, dens potentiale og hvor vigtigt de så brugshundegenskaberne for avlen.

Den finske hyrdehunds oprindelige og, ifølge racestandarden, *nuværende* opgave, er at hyrde rensdyr. Siden 1978 har racen haft "åben stambog", og man har hvert år registreret (indmønstret) et lille antal renhunde. Adgangskrav for disse hunde er, at de arbejder med rensdyrhyrde og anses for at tilhøre den oprindelige renhundestamme. De sidste 15 år har Finland organiseret rensdyr- og fårhyrdeprøver for at holde øje med hyrdeegenskaber i det genetiske avlsmateriale.

Renhund og Verdensvinder; Juoksa Diskantti

I 50'erne var rensdyrholderne i mange henseender meget afhængige af at have en god hyrdehund. Det var ikke før i 70'erne, da snescooter gjorde sit endelige indtog i fjeldverdenen, at mange nu anså hunden som unødvendig. Men rensdyrene blev vant til motoriseringen og hundene blev igen en uvurderlig hjælp med rensdyrene. Mange af nutidens finske hyrdehunde bruges i dag til rensdyrhyrning. Som eksempel kan nævnes udstillingens vinder af WW-98 i Helsinki, som var aktiv hyrdehund i det finske Lapland, og også vinderen af dette års rensdyrhyrdekonkurrence! Denne samme hund prydede forsiden af FKK's blad (nr. 7-8/98) om verdensudstillingen.

Avelsprincip

Racen er stadig interessant for den nordiske rensdyrindustri. I betragtning af racens oprindelse og oprindelige samt nuværende formål, er det derfor bydende nødvendigt at fokusere på avlshundenes brugsegenskaber dvs. eksteriør og mentalitet. FKK's vigtigste formål med den finske hyrdehund var, at man kunne forvente sig gode hyrdehunde fra hvert kuld. Man tænkte i samme princip, som med jagthunderacerne, at rensdyrholderens formål med den finske hyrdehund var gode arbejdshunde.

Opdræt af finske hyrdehunde har aldrig været fokuseret på at forandre, men på at bevare den oprindelige rensdyrhyrdehund i kynologisk og rensdyrhyrnings forstand.

Familien Joppanen med hunde 1959 fra Menesjärvi. Disse hunde gav komitéen en klarere farvegruppeopfattelse for den endelige race. Den såkaldte "Black & tan"-farve var ellers også almindeligt forekommende. Den første standard beskrev racen som mat sort, med eller uden tegninger.

Pointen i al seriøst opdræt er at det endelige resultat, hvalpene i kullet, i gennemsnit bliver bedre og mere stabile end forældredyrene i alle henseender. Den finske hyrdehund har stadigvæk en åben stambog. Det betyder, at tilgangen af nye hunde og hermed nyt avlsmateriale ikke er lukket. Næsten hvert år indmønstres nogle uregistrerede renhunde til racen. Det indebærer et stort ansvar hos opdrætterskaren. Hvis man for eksempel går fire generationer tilbage findes der 16 forfædre, går man yderligere en generation tilbage, der er 32 forfædre og så videre. Bruger man disse nye hunde er der en risiko. Men det er nødvendigt, fordi racen er så lille. Da de indmønstrede hundes herkomst er uklar, er det vigtigt at vide dette og hvordan bestemte egenskaber nedarves, og naturligvis, hvad der er racetypisk og hvad der ikke er.

Den finske hyrdehund formål er stadig "at bruges i rensdyrhyrning" og et nyttedyr, derfor er det i almindelighed vigtigt at være opmærksom på hyrdeegenskaberne og mentalitet. Godkendt Mentaltest eller Kåring er fremragende værktøjer til at bruge, når man vil evaluere hundens mentalitet. Det kan være svært at vurdere hyrdeinstinkt, men en frygtsom, apatisk eller aggressiv hund bør aldrig bruges som avlsdyr. De bør være åbne, fremadrettede og opmærksomme på omgivelserne. Et avlsdyr må ikke gøre udfald (mod mennesker), stirre ned i jorden eller have halen mellem benene. Racestandarden beskriver, hvordan hundenes eksteriør skal være, her bør opdrætterskaren ikke lave deres egne fortolkninger (f.eks. hvad angår farve), men se standarden i sin enkelthed og helhed.

FKK's hovedidé med den finske hyrdehund var, at den *udelukkende* skulle være rensdyrhyrdehund hvilket ikke gælder i dag. I dag ses den finske hyrdehund mere som en allround hund. Denne race er god til stort set alt, dette bør vi ikke glemme! Men vi må heller ikke glemme, at den skal være god til et af hundeverdens hårdeste erhverv, nemlig rensdyrhyrning!

□